

**A KORA ÚJKORI PRÓZAI KEGYESSÉGI
MŰFAJOK RENDSZERE ÉS ELMÉLETE**

**TUDOMÁNYOS KONFERENCIA
Debrecen, 2012. május 24–26.**

TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KONV-2010-0007
„A felsőoktatás minőségének javítása a kutatás–fejlesztés–innováció–oktatás
fejlesztésén keresztül a Debreceni Egyetemen”

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai
Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A programfűzet összeállításáért felelős:
Imre Mihály

A KONFERENCIÁT RENDEZI

a Debreceni Egyetem (DE) Bölcsészettudományi Karának
Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézete,

a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi
Kutatóközpontjának Irodalomtudományi Intézete (MTA BTK ITI),

a Magyar Tudományos Akadémia Debreceni Akadémiai Bizottsága,

a Debreceni Református Kollégium intézményei:

Debreceni Református Hittudományi Egyetem,

Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár,

együttműködve

az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE, Budapest),

a Szegedi Tudományegyetem (SZTE),

a Pécsi Tudományegyetem (PTE),

a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE, Piliscsaba),

a Károli Gáspár Református Egyetem (KRE, Budapest)

és a Babeş-Bolyai Tudományegyetem (BBTE, Kolozsvár) bölcsészettudományi karainak régi magyar irodalomtörténeti műhelyeivel (intézeteivel, tanszékeivel, doktori programjaival, kutatócsoportjaival)

ELŐKÉSZÍTŐ BIZOTTSÁG

IMRE MIHÁLY (DE), elnök

JANKOVICS JÓZSEF (Budapest, MTA BTK ITI), társelnök

FAZAKAS GERGELY (DE), tudományos titkár

SÁNTHA TERÉZ (Budapest, MTA BTK ITI), szervezőtitkár

BITSKEY ISTVÁN (Debrecen, DE)

FONT ZSUZSANNA (Szeged, SZTE)

GÁBOR CSILLA (Kolozsvár, BBTE)

HARGITTAY EMIL (Piliscsaba, PPKE)

JANKOVITS LÁSZLÓ (Pécs, PTE)

KECSKEMÉTI GÁBOR (Miskolc, ME)

ORLOVSZKY GÉZA (Budapest, ELTE)

SZABÓ ANDRÁS (Budapest, KRE)

A KONFERENCIA TÁMOGATÓI

a Debreceni Egyetem (DE) rektora,
a DE BTK Hallgatói Önkormányzata,
a DE Universitas Alapítványa,
a DE TÁMOP 4.2.1./B-09/1/KONV-2010-0007 számú pályázata,
a DE BTK Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézete
Reformációkutató és Kora Újkori Művelődéstörténeti Műhelyének
OTKA K 101840 számú pályázata,
a DE Irodalomtudományok Doktori Iskolája,
a Magyar Tudományos Akadémia Debreceni Akadémiai Bizottsága,
a Debreceni Református Hittudományi Egyetem rektora,
a Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár,
a nyíregyházi Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület,
Nyírbátor Város Önkormányzata

A KONFERENCIA HELYSZÍNEI

2012. május 24–25.

az MTA Debreceni Akadémiai Bizottságának (DAB) székháza
(4032 Debrecen, Thomas Mann u. 49.)

2012. május 26.

a Debreceni Egyetem főépületének II. emeleti aulája
(4032 Debrecen, Egyetem tér 1.)

REGISZTRÁCIÓ

2012. május 24-én 11.30 és 13.30 óra között

2012. május 25–26-án 8.30 és 9 óra között

KÖNYVÁRUSÍTÁS

A konferencia első két napján a DAB-székházban.

„Iesvs Christvs hiv es szent népének, a' Döbrötzöni Tanácznak,
Isteni kegyelmet es bekeseget keuan az Atya Istentől a' Christus
Iesus által.

(...) nyluan valo bizonsagit látom a' ti hiteteknek mely Christusban va-
gyon, szolgálnom akarnék tinektec az Vrnac segítségéből: ti veletéc egye-
tembe penig minden atyafiaknakis a' kic az Vrnac mondásához halgatnac,
nem czac ez vilagon valo életben, hanem irasom által, ez vilagból valo
ki mulasom vtannis.

Annac okaért az en Vramnac Lelke által, hasznosnac itélém mind
tinektec s' mind a' ti vtannatoc valo népnek, hogy a' szent Pal Apastal
Leuelét, melyet a' Colossabelieknek irt es en ti közöttetec predikáltam,
predikacio modra valo magyarazat szerentis meg irnám. Eg'gyért azert,
mert soc atyafiakot latoc, kic irast tudnac oluasnyi, hogy keuannaiác lát-
nyí es örömet oluasni az Vr szolgainac irását. Annac vtanna, mert latom
hogy az Anyaszentegyhazban valo hiw Tanítóć régtől fogua ezt miueltéc,
es nem czonkan bonkan magyaraztác az Apastaloknac, profetaknac
auagy Euangelistaknac könyuöket, mint az álnoc pápa a' postillaban ren-
delte, hanem eleitől fogua el kezdüén, mind vegig meg magyarasztác az
Istennec nepe előtt.

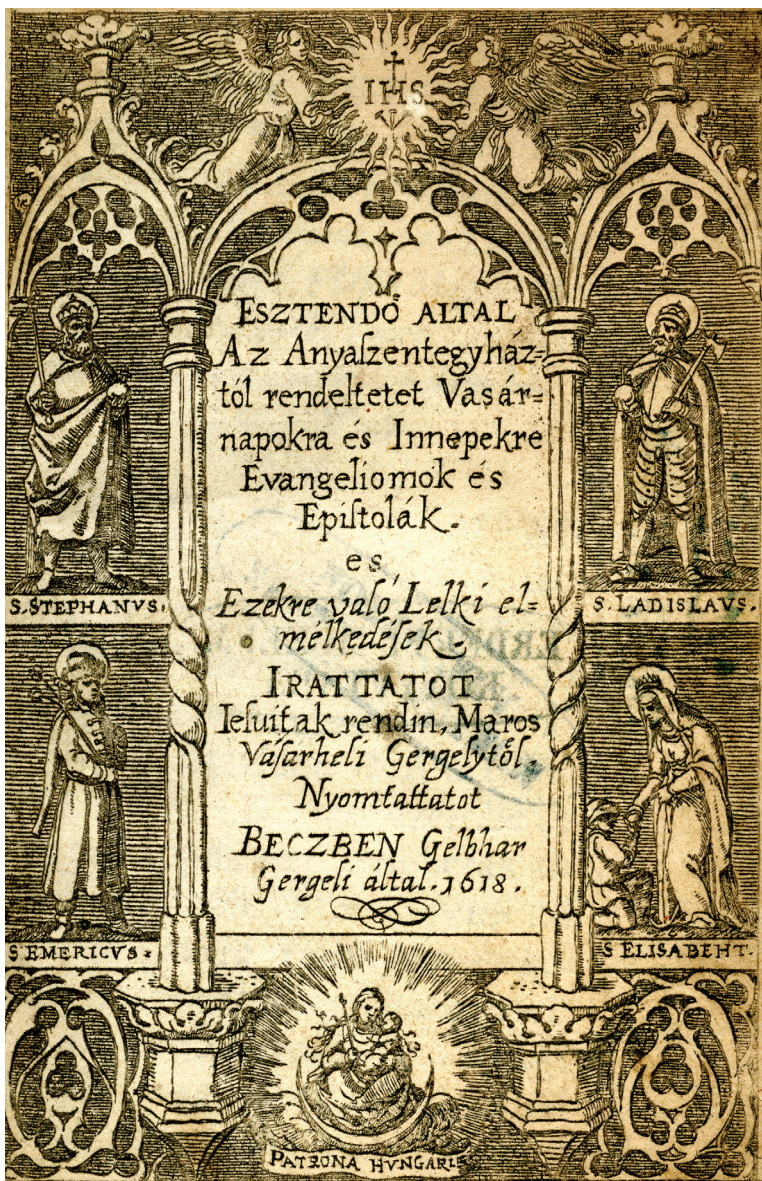
Annac felette pedig szent Palis azt mondgya, mindennec psalmusi
vadnac, profeciai vadnac, magyarazati vadnac, legyenec mindenec eppü-
letre. Touabba hog' az Eg'gyü lelki pasztoroknac lenne valami mod'oc
mint kellyen el indulnioc a' szegen paraszt nép közöt az Isten igeienec
hirdetéseben. Vegezetre, mert sokan kérteneć es intöteneć erre engemet,
hogy irasomual azokotis segitenem, a kic közöt az Vrnac élő beszéde az
Antichristusnac kegyetlen tagiai miat még szabadsagban nem vralkodic,
hogy ökis mindenestől fogua a' lelki kenyernekül ne leg'eneć, hanem az
Istennec igieie közöttöć lassanlassan gyaporodnéć es el teriedne.

Azert ezt tinektec aianlom: vegyétec io neuen es legyetec otalma ez
irasnac. Mert hiszem, hogy nem haszontalan, hanem eppülesre valo
leszen az Istennec hazaban. Tartson meg az Vr Isten benneteket az ö
szent fianac keduéiert.

Döbrötzönben irta Pünkösöd huanak első napian ennyi esztendőben.
1561.

A ti szentegyhazi szolgatoc. Melios Peter.”

MELIUS JUHÁSZ PÉTER, *A Szent Pal Apastal Le-
velenec melyet a Colossabelieknek irt predi-
cacio szerent valo magyarazattya*, Debrecen,
[Huszár Gál], 1561 (RMNy 171), A2r–A3v.

A KONFERENCIA PROGRAMJA

2012. MÁJUS 24. (CSÜTÖRTÖK)
Helyszín: DAB-székház, nagyterem
(4032 Debrecen, Thomas Mann u. 49.)

13.30 MEGNYITÓ

BITSKEY ISTVÁN

a Debreceni Egyetem professor emeritusa,
a Debreceni Akadémiai Bizottság elnöke

SOMOGYI BÉLA

Debrecen Megyei Jogú Város kulturális alpolgármestere

KEMÉNYFI RÓBERT

a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának dékánhelyettese

14.00 ELSŐ ÜLÉS

Elnök: Bitskey István

- 14.00** Imre Mihály (Debrecen): *Protestáns teológiai rendszerek, kegyességi irányzatok feszültsége és inspirációja a kegyességi irodalom műfajaiban*
- 14.20** Tasi Réka (Miskolc): *Prédikáció és imagináció*
- 14.40** Tóth Zsombor (Budapest): *Cserei hallgat... A kora új-kori prédikáció befogadásának hermeneutikai és történeti antropológiai tanulságai*
- 15.00** Vita
- 15.20** Szünet

15.40 MÁSODIK ÜLÉS

Elnök: Heltai János

- 15.40** Szelestei Nagy László (Piliscsaba): *1800 előtti magyar nyelvű imádságaink adatbankja*
- 16.00** Fazakas Gergely (Debrecen): *Tendenciák a kora újkori imádságirodalom kutatásában*
- 16.20** Pesti Brigitta (Bécs): *„Az igaz apostoli vallás bőkezű gyámoli”. A magyar nyelvű kegyességi irodalom mecenatúrája a 17. században*
- 16.40** Vita
- 17.00** Szünet

17.20 HARMADIK ÜLÉS

Elnök: Balázs Mihály

- 17.20** Oláh Szabolcs (Debrecen): *„Azt akarja azért Szent Pál mondani, hogy...” Melius első prédikációskönyve: a szentírásfordítás, az igemagyarázat és a tétéles tanítás médiuma*
- 17.40** Gábor Csilla (Kolozsvár): *„Nem úgy vagyone dolgunk mint a’ Sidoknak?” Nemzettörténet egy kéziratos prédikációgyűjteményben*
- 18.00** Knapp Éva (Budapest): *„Ex mellifluis verbis”. Martin von Cochem (Linus, 1634–1712) egy imádságoskönyve magyarul (1681)*
- 18.20** Vita

20.00 FOGADÁS

Helyszín: a Debreceni Egyetem Élettudományi Intézete
(4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

A főépület mögötti Országh László sétány végén álló új épület.)

„Az Úristen természet szerint az emberekbe beoltotta az tudománynak szeretetét és kívánságát. Amiképpen igazán mondta egy bölcs. Ez az oka, hogy sokan ennek keresésében és megnyerésében helyeztették minden boldogságukat. Kik közül némelyek e világi külső dicsőségeket, gazdagságokat elhagyták, némelyek teljes minden életek folyásában csak búdostanak, némelyek kemény, nyomorult állapotra adták magukat, csakhogy tudományt, bölcsességet szerezhessenek maguknak és találhatnának. És noha azt mondták, hogy az ember az munkára és a kemény tanulásra született, de mindazáltal feljebbvalónak ítélték a tudományt mindenkor a munkálkodásnál és a cselekedetnél. És jóllehet egyéb dolgokban inkább mindenkor a tudatlan község egymással ellenkezik a tudósoknak ítéletével, de ebben egyet értenek. Mert a goromba ember is becsüli és csudálja a tudományt, a bölcsességet, a tudós embereket szereti és magasztalja. Nem csoda tehát, ha valaki a becsületes dolgokban, avagy vagyon valóban, avagy az ő ítéleti szerint részes, ha magában dicsekedik, és magát egyebeknél boldogabbnak és gazdagabbnak tartja.”

ENYEDI György válogatott művei, vál. BALÁZS Mihály és KÁLDOS János, Bukarest–Kolozsvár, Kriterion, 1997, 109–110.

2012. MÁJUS 25. (PÉNTEK)
Helyszín: DAB-székház, nagyterem
(4032 Debrecen, Thomas Mann u. 49.)

9.00 NEGYEDIK ÜLÉS

Elnök: Szelestei Nagy László

- 9.00** Kecskeméti Gábor (Budapest–Miskolc): *A kora újkori magyarországi prédikációirodalom kutatásának eredményei és jövőbeni irányai*
- 9.20** Hegedűs Béla (Budapest): *A 17–18. századi protestáns–katolikus eucharisztia-vita nyelvelméleti vonatkozásai*
- 9.40** Csorba Dávid (Nyíregyháza): *„Megfonnyadott botskor bőr”, avagy via salutis-ábrázolás a kora újkori kálvinista prédikációkban*
- 10.00** Vita
- 10.20** Szünet

10.40 ÖTÖDIK ÜLÉS

Elnök: Szabó András

- 10.40** Fekete Csaba (Debrecen): *Alvinczi Péter prédikációinak néhány jellegzetessége*
- 11.00** Mikó Gyula (Debrecen): *Apafi Mihály felett mondott temetési prédikációk*
- 11.20** Győri L. János (Debrecen): *Homiletikai hagyományok összegezése Nádudvari Péter prédikációiban*
- 11.40** Vita

12.00–14.00 Ebédszünet

14.00 HATODIK ÜLÉS

1. SZEKCIÓ

(I. emelet, B terem)

Elnök: Bartók István

- 14.00** Madas Edit (Budapest–Piliscsaba): *Latin forrásszövegek műfaji átalakulása a magyar nyelvű kódexirodalomban (Új források az Érsekújvári Kódex szövegeihez)*
- 14.20** Bartók Zsófia Ágnes (Budapest): *Az Érdy-kódex exemplumai*
- 14.40** Tóthné Radó Cecília (Piliscsaba): *Roberto Caracciolo De laudibus sanctorum című kötete egy magyar prédikátor kezében*
- 15.00** Vita

2. SZEKCIÓ

(I. emelet, C terem)

Elnök: Kecskeméti Gábor

- 14.00** Balázs Mihály (Szeged): *Kéziratosságba kényszerített kegyesség (Unitárius kegyességi irodalom a 17. század első harmadában)*
- 14.20** Keserű Gizella (Szeged): *Kegyesség és apológia (Unitárius szövegek a 17. század utolsó harmadában)*
- 14.40** Lovas Borbála (Budapest): *Másolási stratégiák Enyedi György prédikációinak hagyományozódásában*
- 15.00** Vita
- 15.20** Szünet

15.40 HETEDIK ÜLÉS

1. SZEKCIÓ

(I. emelet, B terem)

Elnök: Gábor Csilla

- 15.40** Móré Tünde (Debrecen): *Az elmélkedés lehetőségei Károlyi Péter műveiben*
- 16.00** Kónya Franciska (Kolozsvár): *„Ezek a’ praktikák, és módok igen nagyra böcsültetnek...” Műfajkeveredés Tarnóczy István jezsuita elmélkedésgyűjteményeiben*
- 16.20** Bán Izabella (Piliscsaba): *Az általános imádságos könyvek és a társulati imakönyvek kapcsolata*
- 16.40** Vita

2. SZEKCIÓ

(I. emelet, C terem)

Elnök: Hargittay Emil

- 15.40** Nagy Levente (Budapest): *„Aluvó oláhok ébresztése”. Melius Juhász Péter prédikációinak román fordítása*
- 16.00** Hajtman Kornél (Besztercebánya): *„Emez igen tótos”. Pázmány Péter prédikációinak szlovák fordítása*
- 16.20** Restás Attila (Ózd–Debrecen): *„Inter idiotas et rusticanos”. Egy 17. század végi prédikációskötet (Bölon) tanulmányai*
- 16.40** Vita

19.00 KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓJA

Helyszín: a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára,
főépület, II. emelet (4024 Debrecen, Kálvin tér 16.)

„Kegyes lelkek, az Urat dicsérjétek!” –

**A katolikus és protestáns kegyesség megnyilvánulásai
(Kiállítás a Debreceni Református Kollégium gyűjteményeiből)**

Megnyitja: GÁBORJÁNI SZABÓ BOTOND, gyűjteményi igazgató

19.30 A KOLLÉGIUMI KÁNTUS KONCERTJE

(Vezényel: BERKESI SÁNDOR)

Helyszín: a Debreceni Református Kollégium Oratóriuma, főépület,
II. emelet (4024 Debrecen, Kálvin tér 16.)

Köszöntő: FEKETE KÁROLY,
a Debreceni Református Hittudományi Egyetem rektora

- Műsor:**
1. Előfohász (Huszár Gál énekeskönyvéből)
 2. Magnificat (16. századi graduál)
 3. Claude Goudimel: 19. genfi zsoltár
 4. Ádám Jenő: Krisztusom, kívüled
 5. Gárdonyi Zoltán: Szívemnek koszíklája
 6. Nagy Olivér–Scholz László: Tisztítsd meg szíved
 7. Draskóczy László: Győzhetetlen én koszálam
 8. Kodály Zoltán: A 121. genfi zsoltár
 9. Szokolay Sándor: Ima rontás ellen
 10. Berkesi Sándor–Kádár Ferenc: Magyar ének

2012. MÁJUS 26. (SZOMBAT)
Helyszín: A Debreceni Egyetem aulája
(4032 Debrecen, Egyetem tér 1., főépület, II. emelet)

9.00 NYOLCADIK ÜLÉS

Elnök: Jankovics József

A Debreceni Egyetem 100 éves évfordulója alkalmából rekonstruált Róth Miksa-féle üvegablakok bemutatása (Pogány Emese)

- 9.00** Lengyel Réka (Budapest): *Francesco Petrarca De remediis utriusque fortunae-jának magyar recepciója a 18. század első felében*
- 9.20** Mercs István (Nyíregyháza): *Az auktorhasználat tanulságai Csúzy Zsigmond prédikációiban*
- 9.40** Polgár Anikó–Csehly Zoltán (Pozsony): *Krisztus és Tritonia Pallas (Ányos Pál tartományi rendfőnökválasztás alkalmából írt oratiója)*
- 10.00** Hargittay Emil (Piliscsaba): *Pázmány-prédikációk felhasználása egy 18. század végi kéziratgyűjteményben*
- 10.20** Vita
- 10.40** A konferencia zárása (Imre Mihály) és a Klaniczay-díj átadása (Jankovics József)

11.30–13.45 Ebédszünet

„(...) emesztő tűz az Isten, de nem égeti testünket, nem emészti külső házainkat, és erősséginket; sebes tüzet bocsátot ugyan fejünk föliben, mert tűz képében a' Szent Lelket, de csak azt égeti ki belőlünk, a' miát hozzánk nem férhetet.”

LANDOVICS István: *Novus Succursus, az az új segítség...*, II, Nagyszombat, Hauck András, 1689 (RMK I, 1381), 223.

14.00 AUTÓBUSZOS KIRÁNDULÁS

Máriapócs: Görögkatolikus Kegyeplom

Nyírbátor: Református templom; Római Katolikus Minorita templom

Találkozó **13.45-kor** a Debreceni Egyetem főépülete előtti tér nyugati oldalán lévő parkolóban.

19.30 ZÁRÓ TÁRSASVACSORA

Helyszín: Nyírbátor, Báthori Várkastély

22.00 KÖZÖS VISSZAINDULÁS DEBRECENBE

2012. MÁJUS 27. (VASÁRNAP)

Hazautazás

„(...) a tyúk, csirkéinek szerelme-miat, elszárad, elerőtlenedik, megborzad, megbetegszik és mindenkor csak nyeg. Egybe-győjti mellye-alá fiait; szárnyaival befedi: melegségével éleszti és vastagítja. Napestig orrával és körmeivel kapirtyal, hogy eledelre-való magot találjon: mihent valamit talál, nem eszi-meg, hanem szánakodó kiáltással egybe-húja csirkéit és azoknak adgya. Ha, ki ártani igyekezik csirkéinek, noha magában erőtlen és félnék a tyúk: de fiai óltalmáért, szembe ál és megví az erős kányákkal: megsebesítetteti, megöleti magát inkább, hogy-sem fiait óltalmazatlan hadgya. Azt mongya azért Christus; hogy ilyen szorgalmatossággal, ilyen kivánsággal és igyekezettel, óltalmazza a bűnösöket. Ki ne bízzék tehát; ki ne reménylen tőlle segítséget?”

PÁZMÁNY Péter *Összes Munkái*, VI (A római anyaszentegyház szokásából, minden vasárnapokra és egy-nehány innepekre rendelt evangeliomokrúl, predikációk), kiad. KANYORSZKY György, Bp., M. Kir. Tudományegyetemi Nyomda, 1903, 231.

„Kegyes Olvaso s' Könyörgő ember addig ne nyugodgyál, miglen ebben le tett elmélkedéseket által nem olvasod, és a' magad sorsához sebeihez közelítő fohászzkodásokat notálgassad (...) Hogy a' Szent Irásbéli helyeket (vagy mondom a' dolgot) ebben letett fohászzkodások között, ugy ki nem adtam mindenüt, mint vagyon a' Bibliában, nem vakmerőségéből esett, hanem cselekedtem vagy a' gyengébbeknek kedvéért, hogy, a' dolgot magyarázattal fejeztem ki; avagy azért; mert a' nexus ugy hozta magával; mivel nem-is testi Sidok vagyunc, nem-is Canahán földén lakunc, ellenségünk-is mas, időben-is másban nyomorgunc.”

FILEPSZÁLLÁSI Gergely, *Praesidium Christianorum...*, Kassa, Klein, 1694 (RMK I, 1452), (o)5r-v

Uton-járó Ember' Imádsága:

„Oh mindenható Isten! ímé a' te Nevedben és irgalmasságodban bízván; vé-
szem-fel az én útamat, melyre indultam: mert te vagy az én Istenem, ki az én
kimenésemet és bėjövésemet meg-örzöd, és az én lábaimat egyenes úton hor-
dozod, hogy soha meg-ne ütközzenek: kérek tégedet, szent Angyalidnak pa-
rantsolj én felőlem, hogy engemet mindenütt az én útaimban meg-örizzenek,
és egyenes úton arra a' helyre, melyre igyekeztem, vezéreljenek; és ismét vi-
szontag egészségben, és haszonnal vissza-hozzanak. Oh Uram Isten! örizz-
meg engemet kegyelmesen, hogy vizen avagy földön valami veszedelem én
reám ne következék: a' tolvajoknak és egyéb út-at-álló latroknak kezeket
fordítsd-el én rólam; igazgass és vigy engemet mindenütt jámbor 's Istenfélő
emberekhez, kik szállás-adásban és egyéb szükséges dolgokban én-velem ke-
gyelmességet tselekedjenek: adjad, hogy minden dolgaimat hasznosan véghez-
vivén, kegyelmedből, a' te Atyai védelmezésed alatt, házamhoz békeségben
meg-térhessek. Légy jelen kegyelmes Atyám! minden útaimban én-velem,
miképen Jákób Pátriárkával véle valál; és mint az Izraelnek népét a' pusztában
nappal köd-oszloppal, és éjjel tűznek-oszlopával vezérléd: így engemet-is éjjel
és nappal, mint útamnak hűséges igazgatója, kegyelmesen vezérelj; te légy
énnékem úti-társam és örizöm. Kezedbe ajánlom testemet, lelkemet, és min-
den én hozzám tartozó javaimat: adjad, hogy minden jó akaróimat, atyámfijait
és barátimat, jó egészségben, veszedelem nélkül találjam: a' mi Urunk Jésus
Kristus' Nevében hallgass-meg engemet én Istenem kegyelmesen, Ámen.”

DIÓSZEGI Kis István, *Lelki-fegyver, Avagy, A' Hétnek
Minden Napjaira rendeltetett Reggeli és Estvéli
Könyörgések és Buzgó Hála-adások...*, Debrecen,
Margitai, 1761, 149–151.

AZ ILLUSZTRÁCIÓK JEGYZÉKE

A 10. lapon közölt kép kivételével a fotókat Oláh Róbert, a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárának munkatársa készítette a gyűjtemény példányairól.

- Címlap: JOHANN GERHARD, *Liliomok völgye...*, ford. INCZÉDI József, [Szé-
ben], [Sárdi], 1754, 51.
6. lap: VÁSÁRHELYI Gergely, *Esztendő által az anyaszentegyháztól ren-
deltetet vasárnapokra és innepekre evangeliomok és epistolák,
es ezekre való lelki elmékedések...*, Bécs, Gelbhar, 1618 (RMNy
1151). (címlapmetszet)
- 7., 11., 15. lap: SZÖNYI NAGY István, *Martyrok Coronaja...*, Kolozsvár, Ve-
resegyházi Szentyel, 1675 (RMK I, 1180). (záródísz)
9. lap: TARNÓCZI István, *Rex admirabilis, sive Vita S. Ladislai Regis Hun-
gariae...*, Bécs, Cosmerovius, 1683 (RMK III, 3239), 486.
10. lap: MEDGYESI Pál, *Praxis Pietatis Az az: Keresztyén embert, Isten
tettzése szerént való járásra oktato Kegyesseg gyakorlas...*, Vá-
rad, Szenci Kertész, 1643 (RMNy 2042). Az MTA Könyvtára
Kézirattárának Ráth 190 jelzetű példánya képes címlapjának
részlete. (A könyvtár főigazgatójának szíves engedélyével.)
- 12., 13. lap: ESZTERHÁZY Pál, *Mennyei Korona...*, [H. n.], 1696 (RMK I,
1496). (záródísz)
14. lap: ENYEDI György, *Explicationes locorum Veteris et Novi Testa-
menti...*, Kolozsvár, Heltai, 1598 (RMNy 836). (címlapdísz)
16. lap: JOHANN GERHARD, *Liliomok völgye...*, ford. INCZÉDI József, Po-
zsony–Pest, Landerer, 1794, 318.
17. lap: DERKAI György, *Az örök életnek uttya... Mellyet Deákúl megma-
gyarázott... P. Sucquet Antal...*, Nagyszombat, Akadémiai,
1678 (RMK I, 1226). (címlapdísz)
18. lap: WILLIAM AMES, *De conscientia, et ejus jure, vel casibus...*, Debrecen,
Töltési, 1685 (RMK II, 1562). (nyomdászjelvény)
19. lap: DERKAI György, *Az örök életnek uttya... Mellyet Deákúl megma-
gyarázott... P. Sucquet Antal...*, Nagyszombat, Akadémiai,
1678 (RMK I, 1226), 32.